

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสถานภาพ วิเคราะห์ศักยภาพการผลิตและการตลาดในปัจจุบันของสินค้าหัตถกรรมชุมชน ของชุมชนท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อจัดทำแผนโมเดลธุรกิจของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชุมชนของเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมชุมชนให้เป็นที่ต้องการของตลาด โดยขอบเขตในการศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนสมาชิกในเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน 18 ชุมชน และมีพื้นที่นำร่องในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จำนวน 3 ชุมชน คือชุมชนชาวปกากะญอ บ้านห้วยตองก้อ ชุมชนชาวละว้า บ้านป่าแป๋ และชุมชนชาวไทใหญ่ บ้านเมืองปอน

ผลการศึกษาสถานภาพของสินค้างานหัตถกรรมของชุมชนฯ มีข้อค้นพบโดยสรุปคือ 1) การผลิตสินค้างานหัตถกรรมชุมชนยังผลิตเพื่อวัตถุประสงค์สามอย่างคือ เพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน เพื่อใช้ในประเพณี/พิธีกรรม และผลิตเพื่อจำหน่าย สำหรับการผลิตเพื่อจำหน่ายส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว สินค้าที่มีอยู่หลายอย่างต้องพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ 2) กำลังการผลิตของชุมชน ช่วงฝีมือ/ศิลปินมีจำนวนลดน้อยลงทุกปี ขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคมีเพิ่มสูงขึ้น 3) การรวมกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการผลิต 4) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพของหลายชุมชน 5) การขยายกลุ่มลูกค้าจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาซื้อของในชุมชน ชุมชนต้องการความรู้เรื่องธุรกิจและการตลาด 6) การสร้างกลไกเรื่องราคาจะเป็นแรงจูงใจให้มีการผลิตสินค้างานหัตถกรรมเพิ่มมากขึ้น 7) การสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมชุมชนช่วยทำให้สินค้านี้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาความต้องการของผู้บริโภคต่องานหัตถกรรมชุมชน ถูกนำมาวิเคราะห์และจัดทำแผนโมเดลธุรกิจของ 3 ชุมชน กลุ่มแม่บ้านห้วยตองก้อ ผลิตผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติสำหรับกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง กลุ่มสตรีบ้านป่าแป๋ผลิตผ้าทอมือละว้าสำหรับกลุ่มลูกค้าที่แสวงหางานทำมือ และมีคุณภาพดี ส่วนกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเมืองปอน เลือกผลิตเสื้อผ้าไทใหญ่สำเร็จรูป สำหรับกลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวและผู้ที่ยินยอมสวมใส่ชุดพื้นเมือง ผลตอบรับกับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาออกมาอยู่ในระดับดี ซึ่งจากการสรุปบทเรียนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ฯ ได้โมเดล "3S เพื่อการพัฒนาสินค้างานหัตถกรรมชุมชนให้เป็นที่ต้องการของตลาดอย่างมีคุณค่า" ขึ้นมา โดยองค์ประกอบของ 3S ได้แก่ 1) Story คือ มีเรื่องราวของการผลิต ลวดลาย รูปแบบ แสดงอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์อย่างชัดเจน และต้องมีการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ 2) Sustainability คือ มีความยั่งยืน มีกระบวนการผลิตที่สะอาดเป็น

มิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นมิตรกับผู้ผลิต ผู้บริโภค มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และช่วยสร้างสังคมที่เข้มแข็ง มีการสืบสานภูมิปัญญาในกลุ่มชุมชน และ 3) Suitability คือ มีความเหมาะสม มีประโยชน์ ใช้สอย ราคาที่เหมาะสมกับคุณค่า รูปแบบ/ภาพลักษณ์สินค้าสวยงามตรงกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย

การพัฒนางานหัตถกรรมชุมชน ผลลัพธ์ของงานไม่มุ่งหวังเพียงแค่มีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด แต่ควรคำนึงถึงการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) จะทำการพัฒนาให้เกิดผลกระทบที่ดีในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน การพัฒนากลุ่มผู้ผลิตในท้องถิ่นการส่งเสริมของหน่วยงานรัฐหรือเอกชนควรมีการวางแผนงานให้ครอบคลุม นโยบายการสนับสนุนของรัฐควรมีความต่อเนื่อง มีความสมดุลทั้งการเพิ่มความต้องการของผู้บริโภค (Demand) และการพัฒนาในฝั่งการผลิต (Supply) แผนพัฒนาควรเป็นแผนระยะยาว แบ่งระดับการพัฒนา จัดกลุ่มการพัฒนาตามทักษะของแต่ละชุมชน สร้างกลไกการตลาดที่เข้มแข็งเพื่อสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในพื้นที่

Abstract

The objectives of this research on "The Development of community handicraft products in Mae Hong Son Province" are 1) to study the current situation and analyze the production and marketing capacity of local handicrafts in Mae Hong Son's tourism communities, 2) to develop a business model for local handicrafts for communities in Mae Hong Son, and 3) to develop products to meet the market demands. The scopes of spatial data, the research is conducted among members of Mae Hong Son Community Based Tourism Network in 18 communities, including three communities as pilot communities namely Paka-Kyaw community of Huay Tong Kor, Lawa community in Pa Pae, and Tai Yai community in Muang Pon.

The study on the current situation of local handicrafts in these communities reveals that 1) the main purposes of local handicrafts are for home use, for traditional and cultural rituals, and for sale. In selling the products, the products are mostly sold to locals and tourists. Many products need further development in order to attract other target groups, 2) production capacity of local craftsmen and artists is gradually reducing while the demand is growing, 3) forming a cluster is important in strengthening the production, 4) environment-friendly products such as natural hand-dyed products have a lot of potential, 5) to target travellers who visit the community, locals must have business and marketing knowledge, 6) pricing strategies can attract people to produce more handicrafts, and 7) having a background story to local products can help add value to the products.

A study on consumer demand for local handicrafts is analyzed and developed into a business model for three communities. Huay Tong Kor housewives produce natural hand-dyed fabrics for affluent consumers. Pa Pae women's group produce Lua handwoven textiles for consumers seeking high-quality handmade products. Muang Pon community produces Tai Yai clothes for visitors and those who like wearing local clothes. The feedback for the developed products is positive. According to the research, it is found that local handicrafts will be in demand if they have the 3S's - 1)

Story: There must be a background story to the production, pattern, and design, and ethnic elements must be clearly visible and communicated, 2) Sustainability: The process must be environment-friendly and ethical to all parties involved, while contributing to the strength of the community and preserving local wisdom, and 3) Suitability: They must be suitable, practical and reasonably priced. The appearance must also appeal to target consumers.

In developing local handicrafts, the goal is not only to introduce new products to the market, but it is all about holistic development in order to positively impact the economy, society and environment. To help locals develop, private and public organizations must have a clear plan, and the government's support should be continuous. There should be a balance between increasing demand and supply. To development plan must be long-term and levels of development should cater to the skills of each community. The market must be strong in order to support local production.